

חינוך לחיים

פרשת וישב

זכורני סיפור מאבי ז"ל (השבוע - כ"ח כסליו היארצייט) על מורו ורבו ר' יעקב ניימן זצ"ל ראש ישיבת אור ישראל על תלמיד שהחל להעלם בלילות מהישיבה... ולאחר בירור קצר גילו שהוא הולך לקולנוע. ר' יעקב ביקש "שתראו אותו בפעם הבאה - אנא תעדכנו אותי כדי שאתפוס אותו בדרכו" וכך היה. הבחור יצא מהישיבה. ור' יעקב ארב לו בדרכו וכשנפגשו... הבחור היה המום.

אך למרבה ההפתעה ר' יעקב לא שאל אותו להיכן הוא הולך אלא "גער" בו איך הולך בלילה בכזה קור בלי מעיל...??? פשט ר' יעקב את מעילו ונתנו לתלמיד המופתע ואמר לו "אני עולה לביתי ולא צריך אותו, אנא התעטף במעיל, הוא יחמם אותך היטב, וכשתחזור תשיבהו לי". הבחור נדהם מהמחווה אבל המשיך בדרכו ל... לאחר תקופה כשחזר למוטב, סיפר שבעצם קיבל החלטה לעזוב הכל !!! אבל המעיל של ר' יעקב חימם אותי כל כך... פשוט להט ושרף אותי... ישבתי בקולנוע ולא ראיתי כלום... רק הרגשת חום וחמימות, מאירה ומלטפת... החום הזה ריפא את נשמת!!

"באותה שעה באה דמות דיוקנו של אביו יעקב ונראתה לו בחלון"

הורים ומחנכים יקרים - שימו על לבכם!!! כדי שדמותינו תלווה את ילדנו-תלמידנו בשעות משבר ונסיון, עלינו לעטוף אותם מצעירותם בכתונת פסים מחממת (נכון שחז"ל לימדו שלא ישנה אדם בין הבנים. אבל אין הכוונה לא לעטוף את הילד בכלל בכתונת פסים אלא אדרבה לעטוף את כולם בכתונת תמימה) כתונת פסים - זה רק ביטוי ליחס קרוב וחם בין הורה לבנו, מורה לתלמידו. אם נרצה להכינו לנסיגות והפיתויים שיעמדו בדרכו זו הדרך.

ככל שנשכיל ליצור אווירה של קרבה אמיתית בינו לילדים - אשר אינה מותנית במעשים חיצוניים - אז כאשר הילד ייקלע בעתיד לסיטואציה קשה - סופו של דבר הם ישתפו את ההורים בלבטיהם מתוך ידיעה שההורים לא יקבלו את הדברים במבט שיפוטי בלבד, אלא יבינו לרוחם וינסו לעזור להם מתוך אהבה וקרבה לחזור למוטב.

ונמשיך - מאיפה לוקחים כזאת עוצמה? מאין הכוחות ששאב יוסף ל"ויאמן"?

בסך הכל בחור בן שבע עשרה, צעיר וחסון, מסלסל בשערו וממשמש בעינו, נמצא במצב שאין לו כביכול מה להפסיד, יתום מאמא, מרוחק ודחוי ע"י משפחתו שמכרו אותו תמורת כמה שקי תבלינים זולים המדיפים ריח ערבי-מצרי בלי להניד עפעף, וכעת שווה הוא במצרים ערוות הארץ, מבן זקונים ענוג, הפך הוא בבת אחת למנקה ועוזרת בית אצל איזה שייח ערבי מגושם... והנה סוף סוף יש מישהו שמחכה לו, מישהו שרוצה אותו...

מהיכן שאב יוסף הצדיק את הכוח העצום לזעוק "ויאמן" גם במצב כזה ירוד, ועוד במצרים ערוות הארץ? רעיון נשגב לחינוך הבנים הבליחו מאורי הדורות מתוך סיפור זה:

בפרשה זו אנו מוצאים עוד פעם את המילה "ויאמן", "ויקומו כל בניו ובנותיו לנחמו, וימאן להתנחם"... מה היה שם?... אחד עשרה בניו הנותרים של יעקב אבינו, ושתיים עשרה בנותיו, באו ואמרו לו: אבא מה אתה בוכה? תראה איזה שבט יפה הקמת, כולם ראשי ישיבות, ראשי כוללים, מגידי שיעורים, בעלי מוסר, גבירים אגדיים, תומכי תורה, דרשנים מופלגים, ואפילו כמה קנאים יש ביניהם. והבנות, או הן, כולן מנהלות סמינרים ידועים, מרצות מבוקשות, נשות חסד ידועות. אז מה קרה? מתוך עשרים וארבעה ילדים חסר אחד? לא נורא, בכל משפחה יש נפיל אחד, בכל עדר יש כבשה אחת שחורה.

המשיכו ואמרו לו: תן תודה, הרי לסביך אברהם אבינו היה ס"ה בן אחד שהלך בדרך התורה... לאביך יצחק 50% מיוצאי חלציו קוראים להם בכלל מחמוד עבדול ונסראללה... אז מה לך לבכות? על אחד מצאצאייך שגר במצרים ערוות הארץ "ולא מניח תפילין דרבינו תם"...

אבל יעקב אבינו, לא הסכים להתנחם, וימאן... הוא ידע את נפש בנו יקירו שמאחורי הסלסול בשערו ומאחורי החלומות התכופים, מאחורי הכל עומדת נפשו העמוקה של יוסף הצדיק...

האבא המשיך להאמין בבן שלו גם במצב שלכאורה היה נראה אבוד, גם במצב שהיה לו את כל הסיבות להתייאש ולהפסיק להאמין שיום יבוא ויוסף יביא לו נחת... גם במצב כזה הוא דבק באמונה שהאמין בבנו.

אמונה זו שיעקב אבינו האמין בכוחו של יוסף, ה"ויאמן להתנחם" של יעקב אבינו, זה נתן את הכוח ל"ויאמן וינס" של יוסף הצדיק.

זו הכוונה "דמות דיוקו של אביו נראה לו", האמונה שהאבא האמין בבנו, החום והאהבה שמילאו את נפשו של האבא, על אף ולמרות מצבו, הם אלו שנתנו כוח לבן במצב הירוד בו הוא היה נמצא...

כל מילה נוספת מיותרת...

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת וישב

”והוא נער”

יסוד הכרחי להצלחה בלימוד הוא שתמיד ירגיש שהוא תלמיד, שתמיד ישאף וישתוקק להתקדם ולעלות יותר ויותר, שתמיד ירגיש ויראה את עצמו מתלמד ומתחנך, לא להרגיש רוויה שתצצור את מגמת עלייתו, שתמיד יהא עם מחשבה וידיעה שחסר לו עדיין הרבה ידיעות. וזה היה יסוד ההצלחה של יוסף הצדיק – שהרי כבר בגיל 17 הוא הספיק ללמוד מיעקב אביו את כל התורה שהוא למד בבית שם ועבר שזה מראה על גדלות עצומה ומרקיעת שחקים ובכל זאת איך יוסף מחשיב את עצמו?

”והוא נער” – נער, יודע שחסר לו. נער יודע שהוא בתחילת הדרך ועליו עוד לעמול הרבה ולהתייגע כדי להשיג את השלימות. ככה יוסף הצדיק הרגיש את עצמו. תמיד כמו ”נער” הוא היה תמיד מתחנך ומתלמד, אף פעם לא הרגיש רוויה, תמיד מלא תשוקה וצימאון לעוד. אומנם בנער יש גם פן שלילי ”עושה מעשה נערות” אבל ב”נער” יש את המעלה של מבקש, כי יודע שלפי ערך גילו וצעירותו יש לו עוד הרבה מה ללמוד. ”נער” מתאפיין בכח של התרעננות והתחדשות, וכשלומדים כך נהנים מהלימוד ושמחים בו כמו ילד שמתפעל ושמח מכל דבר חדש, וזה מפני שהוא מרגיש כמה שחסר לו וממילא כשזוכה להשלים החיסרון רבה השמחה אצלו.

זה גם ההסבר בכרובים שבפר’ תרומה שרש”י מסביר דמות פרצוף תינוק להם ובשפתי חכמים ”קרינן כרביא פי’ כנער כי תרגום תינוק הוא רביא” וכתב שם הבעל הטורים הה”ד ”כי נער ישראל ואוהבהו” שהקב”ה רצה ללמדנו את היסוד של הצלחה ועליה, במקום הכי קדוש ובכלי הכי קדוש, בכרובים אשר שם יש לנו ללמוד את מעלת ”הנער”, שצריך תמיד להיות בגדר של מתלמד ומתחנך ולהשתוקק ולשאוף בלי גבול ומידה.

עפ”ז מובן הגמ’ בברכות שאומרת ”שבזרעו של יוסף לא שולטת עין הרע, מפני שהם דומים לדגים שבים” ומדוע לא שולטת? מסביר הרב ברזל בשם אביו שעין הרע באה מקנאה ”למה לו יש ולי אין” והקנאה גורמת לקטרוג שבודקים למה באמת יש לו... והרי במי מקנאים? במי ”שיש לו” מי שאין לו כלום לא מקנאים בו... ויוסף שהוא ”נער”... מחשיב עצמו כמי שאין לו... תמיד מרגיש שחסר לו ואין לו... וממילא לא מקנאים בו... וממילא לא שולטת העין הרע ביוסף. וכך אצל הדגים שבים מובא בב”ר שכאשר יורד גשם והדגים רואים טיפות חדשות הם פותחים את פיהם לקבל את אותם טיפות בכזה צימאון כאילו לא ראו מים מעולם, הם אף פעם לא מרגישים סיפוק ורוויה במה שיש להם, ולכן פותחים תמיד את הפה כמי שחסר לו כל הזמן... ולכן לא שלטא ביה עין הרע.

כתוב בספרים הק’ שצדיקים במה שהם מושלמים תכלית השלימות – דווקא בדברים הללו חושדים אותם (כיעקב במידת האמת, וכמשה בפרישות ובטהרה) – ויוסף דווקא בדבר שהיה משובח בו, אחיו חושדים בו –”המלוך תמלוך עלינו” שחשדו שרוצה להשתרר ולהשתלט עליהם, ולכן זרקו אותו דווקא למקום של נחשים, ומדוע? כי נחש מרגיש שלימות ורוויה, אף פעם לא חסר לו שום דבר, מפני שהמזון שלו הוא עפר ואת זה יש לו תמיד, ולכן האחים שחשדו ב”המלוך תמלוך”- מרגיש רוויה, זרקו אותו לבור מלא נחשים שמקומו עמהם, שמרגישים שלא חסר להם כלום.

ובדבר הזה אנו צריכים להתחזק בימי החנוכה להרגיש תמיד בצורך להיות ”מוסיף והולך” כתקנת חז”ל בהדלקת הנרות. (הלל ושמחה)

לע”נ אבי מורי ר’ חיים ב”ר ישעיהו ז”ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com